

5. ÜNİTE

SAHABENİN FAZİLETİ

KAVRAMLAR

Sahabe, vefa, ayet, hadis, fütüvvet, uhuvvet.

BU ÜNİTEDE NELER ÖĞRENECEĞİZ?

- Ayetler ışığında sahabenin faziletini,
- Peygamberimizin sahabilerine verdiği değeri,
- Bazı genç sahabileri,
- Peygamberimizin sahabe sevgisi ile ilgili bir hadisini öğreneceğiz.

HAZIRLIK SORULARI

1. Peygamberimizin zamanında yaşayan Müslümanların karşılaştığı zorluklardan hatırladıklarınız nelerdir?
2. **“Müminler ancak kardeşirler. Öyleyse kardeşlerinizin arasını bulup düzeltin...”** (Hucurat suresi, 10. ayet.) ayetinden ne anlıyorsunuz?
3. İnanıldığı şeylerden vazgeçmeye zorlanan bir insan sizce nasıl tepkiler verir?

1. Ayetlerin Diliyle Sahabe

Hız. Peygamber zamanında yaşamış, Müslüman olarak Peygamberimizi çok kısa bir süre olsa da görmüş, onun sohbetinde bulunmuş ve yine Müslüman olarak ölmüş kimseye **sahabi** denir. Peygamber Efendimizin sohbetinde bulunan görme engelli kişilerle henüz ergenlik yaşına ulaşmadığı halde Hız. Peygamber'i gören çocuklar da sahabi sayılmıştır. Sahabi kelimesinin çoğulu olarak "sahabe" ya da "ashab" kelimeleri kullanılır. Bazen bunun yerine "iyi ve seçkin insanlar" manasında "sahabe-i kiram" veya "ashab-ı güzün" ifadeleri de kullanılır. Kaynaklarda sahabenin sayısı hakkında kesin bir rakam verilmemektedir. Ancak Hız. Peygamber vefat ettiği zaman, yüz binin üzerinde sahabi bulunduğu ifade edilmiştir. En son sahabi hicri 110 yılında vefat eden Ebu't-Tufeyl Âmir b. Vâsile'dir.¹

Sevgili Peygamberimizin can yoldaşı olan sahabiler, vahyin inişine şahit olan, baskı, şiddet ve işkenceye aldırılmadan iman eden insanlardır. Kur'an-ı Kerim'in cümleleri olan **ayetlerin** nerede, niçin, hangi olay üzerine indiğini bildikleri için Kur'an-ı Kerim'i en iyi anlayan ve yaşayan nesildir. Peygamberimizi büyük bir samimiyetle dinleyen sahabiler, İslam'ın ilkelerini en güzel şekilde kavrayarak hayata geçirmişler; cahiliye alışkanlıklarını terk ederek Kur'an ve sünnetle yeniden hayat bulmuşlardır.

Yaşantıları, hayata bakışları, hâl ve hareketleri ile bütün insanlığa örnek olan sahabiler, Allah (c.c) tarafından övülmüşlerdir. Kur'an-ı Kerim'de "insanlık arasından seçilmiş en hayırlı kişiler" olarak nitelendirilmiş ve örnek alınması gereken bir topluluk olarak tanıtılmıştır.² Birçok ayette "muhaçir" ve "ensar" olarak adlandırılmışlar, Allah'a (c.c) gönülden iman etmiş hakiki müminler oldukları, Allah (c.c) için yurtlarını ve mallarını terk ettikleri haber verilmiştir.³ Kur'an'da Allah (c.c) ve Resulü'ne iman edip itaat ettikleri için büyük ecir kazandıkları vurgulanmıştır.⁴ Bunun yanında Allah'ın (c.c) onlardan, onların da Allah'tan (c.c) razı olduğu ve onlar için ebedî kalacakları cennetler hazırlandığı bildirilmiştir.⁵

Yazalım

"Onlar Rablerinin rızasını kazanmak arzusuyla sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açıkça Allah yolunda harcarlar ve kötülükleri iyilik yaparak ortadan kaldırırlar..."

(Ra'd suresi, 22. ayet.)

Allah Teâlâ, yukarıdaki ayette sahabilerden hareketle Müslümanlarda olması gereken özellikleri vurgulamıştır. Bu özellikler nelerdir? Yazınız.

1 bk. Mehmet Efendioğlu, "Sahâbe", DİA, C 35, s. 491-500.

2 bk. Âl-i İmrân suresi, 110. ayet; Bakara suresi, 143. ayet.

3 bk. Enfâl suresi, 74. ayet; Bakara suresi, 207. ayet.

4 bk. Âl-i İmrân suresi, 172-173. ayetler.

5 bk. Tevbe suresi, 100. ayet; Fetih suresi, 17. ayet.

Medineli Müslümanlar, hicret eden kardeşlerine muhabbet ve samimiyetle kucak açmışlardı. Peygamber Efendimiz, Medine'ye hicret edince muhacirler ile ensarı ikişer ikişer kardeş ilan etti. Bu öz kardeşliğin de ötesinde bir kardeşlikti. Ensar; muhacir kardeşleriyle evlerini, yiyeceklerini, bağ ve bahçelerini paylaştı. Muhacirler ise, on üç yıl boyunca Peygamberimizden öğrendiklerini ve Kur'an'ı Medineli kardeşlerine öğrettiler.⁶

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ

Görsel 5.1: “Müminler ancak kardeşirler...” (Hucurat suresi, 10. ayet.)

Sevgili Peygamberimizin ashabı, kendileri sıkıntı içinde olsalar da din kardeşlerini kendilerine tercih ederlerdi. İnsanlığın bir benzerini daha göremediği din kardeşliğini ifade eden **uhuvvet**, aynı inanç ve değerlere sınıksız sarılmaktan kaynaklanıyordu. Kendi ihtiyacından önce din kardeşinin ihtiyacını gidermek, insanların dertleriyle dertlenmek, kendisi için istediğini başkaları için de istemek anlamına gelen **fütüvvet**⁷ ahlaki ve şuuru ise sahabileri cennetlik yapan vasıflardan idi.

Görsel 5.2: Kardeşlik dayanışmayı gerektirir.

Düşünelim Paylaşalım

Muhacir ve ensarın kardeşliği, maddi ve manevi yardımlaşma esasına dayanıyordu. Yurdundan, yuvasından, ailesinden ve sevdiklerinden ayrı kalan Mekkelilerin yalnızlıklarını gidermek, onlara destek ve kuvvet kazandırmak amacını taşıyordu.

Muhacir ve ensar kardeşliği bugün hangi durumlarda ve nasıl hayata geçirilebilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

6 İbn Hişâm, es-Sîre, C 1-2, s. 505-506.

7 Dinî Terimler Sözlüğü, s. 129.

Okuyalım

EŞSİZ FEDAKÂRLIK

Medineli Müslümanların fedakârlıkları onlardan övgüyle söz eden ayetlerin inmesine vesile olmuştu. Eşsiz fedakârlığından dolayı hakkında ayet inen sahabilerden biri Ebu Talha (r.a) idi. Allah Resulü bir gün ashabıyla oturmuş sohbet ederken yanlarına gelen biri:

– Ya Resulallah! Açlıktan ölecek gibiyim, dedi. Allah Resulü evine bir sahabiye göndererek yiyecek olup olmadığını sordurdu. Evde sudan başka hiçbir şeyin olmadığı haberi gelince yanındakilere,

– *Kardeşinizi bugün konuk edecek biri yok mu?* diye sordu. Ebu Talha (r.a):

– Ben götürürüm ya Resulallah! dedi.

Ebu Talha (r.a) evine gidince eşiyile aralarında şöyle bir konuşma geçti:

– Bu gelen Allah Resulü'nün misafiridir. Ona ikram edecek neyimiz var?

– Evde çocuklar için ayırdığım yiyecekten başka bir şey yok. O da yalnızca misafire yeter.

– O zaman ışığı yak, yemeği hazırla, çocuklar yemek yiyecekleri zaman onları uyut. Sofrayı kurduktan sonra kazara ışığı söndür. Misafir yemek yemeye başlayınca biz yemek yiyormuş gibi yapalım. Misafir yiyip karnını doyursun.

Konuştukları gibi yaptılar. Aile halkı geceyi aç geçirdi. Sabah olunca misafirini yanına alan Ebu Talha (r.a) namaza gitti. Allah Resulü onu sevinçle karşıladı. Yaptığı davranışı takdir ederek haklarında şu ayetin indirildiğini bildirdi:

“Daha önceden Medine’yi yurt edinmiş ve gönüllerine imanı yerleştirmiş olan kimseler, kendilerine hicret edip gelenleri severler ve onlara verilen ganimetlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık hissetmezler. Kendileri sıkıntı içinde olsalar da onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden korunursa işte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (Haşr suresi, 9. ayet.)

(Buhârî, Menâkıbü'l-ensâr, 10; Aynî, Umdetü'l-kârî, C 11, s. 510.)

Ensar, Müslümanların rahata ulaştığı zamanlarda bile muhacirlere yardımcı olmaktan vazgeçmedi. Medineli kardeşlerinin göstermiş olduğu fedakârlıklardan, onların sevgi ve samimiyetlerinden hayrete düşen muhacirler ise Peygamber Efendimize gelerek:

– Ey Allah'ın Resulü! Biz bugüne kadar ensar gibi cömert ve hayırsever bir millet görmedik. Malı, mülkü çok olan bol bol veriyor, az olan da fedakârlık ederek veriyor. Onlar bizim tüm ihtiyaçlarımızı giderdiler. Bizi mallarına ortak ettiler. Korkarız ki tüm ecir ve mükâfatı alıp gidecekler, diyerek endişelerini dile getirince Sevgili Peygamberimiz, *“Onlar için Allah'a dua ettiğiniz ve yaptıklarınızı övdüğünüz müddetçe siz de sevaba nail olursunuz.”*⁷⁸ buyurdu.

8 Tirmizî, Sıfatu'l-kıyâme, 44.

Görsel 5.3: Ensar her şeyini muhacirlerle paylaşmıştı.

Düşünelim Paylaşalım

Mekkeli Müslümanlar, ensarın yüce gönüllülüğünü suistimal etmediler. Muhacirlerden olan Abdurrahman b. Avf'a, kendisiyle kardeş ilan edilen Sa'd b. Rebî şöyle dedi:

- Allah Resulü bizi kardeş yaptı. İşte mallarım, onların yarısını sana veriyorum. Müslüman kardeşinin bu fedakârlığı karşısında duygulanan Abdurrahman b. Avf ise:
 - Allah (c.c) mallarını bereketli kılsın. Aile halkına da afiyet versin. Sen bana Medine çarşısını göster, kâfi, karşılığını verdi.
- Bu şekilde ticarete başlayıp çalışan Abdurrahman (r.a), kısa zamanda zengin oldu.
(Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 3.)

Muhacirin kendisine yardım teklif eden ensara verdiği cevap, Müslümanda olması gereken hangi özellikleri göstermektedir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Sahabilerin bu güzel davranışlarını takdir eden Allah (c.c), Kur'an-ı Kerim'in pek çok yerinde onların yaptıkları iyilikleri insanlara örnek olarak gösterir. Rabbimiz o ayetlerden birinde, **“Onlar hayırda yarışırlar ve bu hususta öne geçerler.”**⁹ buyurmuştur. Allah'ın (c.c) bu övgüsüne mazhar olmak isteyen ashab-ı kiram, hayırlı işlerde birbirleriyle yarışarlardı. Bu tatlı bir rekabetti. Hayırda yarışırken birbirlerini kıskanmaz, kırıp incitmezlerdi.

Okuyalım

HAYIRDA YARIŞ

Hz. Ebu Bekir'in halifeliği sırasında Medine'nin dış mahallelerinin birinde yaşlı, gözleri görmeyen bir kadın yaşıyordu. Kadının yardıma ihtiyacı olduğunu tespit eden Hz. Ömer, iyilik yapmak için bunu fırsat bildi. Kadını mahcup etmemek için gece gizlice onun evine gider, yanında götürdüğü yiyecekleri sessizce kapısının önüne bırakırdı. Bir süre sonra tekrar evin önüne gittiğinde kapının önünde erzak dolu bir çuval gördü. Belli ki kadının durumunu öğrenen biri, ondan önce davranıp kadının yiyeceklerini bırakmıştı. İçinden:

- Bugün hayır kardeşim yapmış olsun, diye geçirdi. Ertesi gün biraz daha erken gitti. O gün de aynı şeyle karşılaşınca Müslüman kardeşi adına sevinse de hayırda yarışı kaybettiği için üzüldü.

Kendisini bu hayır yarışında geçen insanı merak ediyordu. Bu durum günlerce devam etti. Hayır yarışından geri kalmamak için her defasında daha erken gitmeye çalıştı. Ancak biri hep ondan önce davranıyordu. Bunu yapan kimdi? Merakı her geçen gün biraz daha artıyordu. Sonunda dayanamadı, gece orada kalarak kadının evini gözlemeye karar verdi. Sabaha doğru biri gelip evin önüne yiyecek bıraktı. Hz. Ömer eve doğru yaklaştığında yardım eden kişinin halife Ebu Bekir (r.a) olduğunu gördü.

(Suyûtî, Târihi Hulefâ, s. 80.)

9 Mü'minûn suresi, 61. ayet.

Proje Oluşturalım

İhtiyaç sahibi insanlar için çevrenizde yapılan yardım faaliyetlerine tanık oldunuz mu? Gördüklerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız. Çevrenizdeki yardıma muhtaç insanlar için neler yapılabilir? Bir yardım projesi oluşturarak öğretmeninizin rehberliğinde uygulayınız.

2. Hadislerin Diliyle Sahabe

Peygamber Efendimiz ile kader birliği yapmış olan sahabeler, hayatlarını insanlara İslam'ı anlatmaya adanmışlardır. Malları, canları ve imkânlarıyla mücadele ettiler. Ölümüne meydan okuyarak baskı ve zulme direndiler. Yeri geldi mallarını, mülklerini, evlerini, yaşadıkları yerleri bırakarak arkalarına bakmadan başka yerlere hicret ettiler. Bedir, Uhud ve Hendek'te müşriklerin karşısına dikildiler ve kahramanca savaştılar. Peygamberimizi korumak için gözlerini kırpmadan ölüme koştular. Hudeybiye'de davaları uğruna ölmek üzere Peygamberimize biat ettiler. Gösterdikleri cesaret ve yaptıkları kahramanlık, onları faziletin zirvesine çıkardı. Allah Resulü onlar hakkında "(Hudeybiye'de) ağaç altında biat edenlerden hiç biri cehenneme girmeyecektir."¹⁰ buyurdu.

Sahabilerin faziletine dikkat çeken Peygamberimiz "İnsanların en hayırlısı benim zamanımda yaşayan Müslümanlardır. Sonra onları takip eden nesil, sonra onları takip eden nesildir."¹¹ buyurmuştur.

Görsel 5.4: Hudeybiye'nin günümüzdeki görüntüsü

Biliyor musunuz ?

Sahabilerin zamanına yetişen, onlarla görüşen, sohbetinde bulunan ve Müslüman olarak ölen kişilere **tabiin** denir.

Tabiinden olan kişilerle karşılaşmış onlarla sohbet eden ve Müslüman olarak ölen kişilere de **tebe-i tabiin** denir. (Dini Terimler Sözlüğü, s. 431, 442.)

Sevgili Peygamberimiz sahabelerin ulaştıkları manevi dereceleri bildirmek için, "Ahabım hakkında uygunsuz sözler söylemeyin. Sizden birinin Uhud Dağı kadar altını olsa bunun tamamını Allah yolunda infak etse yine de onların bir iki avuçluk hurma infakına, hatta yarısına denk gelmez."¹² buyurmuştur. İslam'a davet mücadelesini kendisiyle birlikte omuzlayan ilk sahabelere, yaptıkları fedakârlıkların karşılığının ahirette fazlasıyla ödeneceğini bildirmiş, biz ümmetine de onları sevmeyi tavsiye etmiştir.¹³

10 Tirmizî, Menâkıb, 57.

11 Buhârî, Fedâilü ashâbi'n-nebî, 1.

12 Müslim, Fedâilü's-sahabe, 221.

13 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 11; Tirmizî, Menâkıb, 58.

Görsel 5.5: Minarelerden günde beş kez okunan ezanı ilk kez Hz. Bilal okumuştur.

Yapılan iyilikleri unutmayıp iyilikle karşılık verme anlamına gelen **vefa**, Peygamberimizin en önemli özelliklerindendi. O, sahabelerin İslam davası uğruna çektiği çileleri hiç bir zaman unutmadı. O sahabelerden biri olan Bilal-i Habeşî'yi yanından ayırmayarak müezzini yaptı. Bir gün Bilal'e (r.a) döndü ve:

– *Ey Bilal! Bize İslam'a girdikten sonra hangi güzel ameli yaptığını söyler misin? Bu gece (rüyamda) cennette gezinirken hemen önümde senin ayak seslerini duydum*, buyurdu.

Peygamberimiz bu sözleriyle Bilal'i (r.a) cennetle müjdeliyordu. Bilal-i Habeşî'nin ise sevinçten gözleri parıladı ve:

– Çok özel bir amel yapmam ya Resulallah! Sürekli abdestli olmaya çalışırım. Her abdest aldığımda da mutlaka Allah'a yönelir, iki rekât namaz kılarım, dedi.¹⁴

Okuyalım

SA'D b. EBİ VAKKAS'I CENNETLİK YAPAN ÖZELLİĞİ

Allah Resulü ashabi ile oturmuş sohbet ediyordu. Bir ara onlara döndü ve:

– *Birazdan şu kapıdan cennet ehlinde biri girecek*, buyurdu. Biraz sonra içeri Sa'd b. Ebi Vakkas girdi. Ertesi gün Peygamberimiz aynı sözleri söyledi. Yine Sa'd (r.a) içeri girdi. Üçüncü gün de, aynı şeyler tekrarlandı. Olaya şahit olan genç sahabelerden Abdullah b. Amr, Sa'd'ı (r.a) yakından tanımak istedi. Yanına giderek:

– Bu günlerde babama biraz kırıldım. Birkaç gün eve gitmek istemiyorum. Beni misafir eder misin? diye sordu.

Sa'd (r.a) kabul edince birlikte eve gittiler. Sa'd'ı (r.a) gözleyen Abdullah b. Amr, üç gün sonra arkadaşlarına gördüklerini şöyle anlattı:

“Gece olunca Sa'd Allah'ı zikir ve tesbih ederek yattı. Sabah namazına kadar uyudu. Sabah namazı olunca kalktı, güzelce abdest aldı. Birlikte Mescid-i Nebi'ye gidip namaz kıldık. Namazdan sonra oruç tutmayıp yemek yedi. Üç gün bu şekilde geçti. Onun fazladan bir ibadet yaptığını görmedim. Ancak üç gün boyunca ağızından hayırdan başka bir söz çıkmadı. Onun yaptığı ibadetler bana az geldi. Üçüncü günün sonunda ona,

– Aslında babama kırılmamıştım. Allah Resulü seni cennetle müjdeleyince bunun nedenini öğrenmek ve senin gibi olmak istedim. Fakat senin yaptığın özel bir şey göremedim, dedim. Sa'd (r.a):

– Ben gördüğün gibiyim, dedi. Ancak bir özelliğim var. Müslümanlar hakkında asla suizan etmem, kötülük düşünmem, dedi. Ben:

– Seni cennetlik yapan, işte bu özelliğindir, dedim.”

(Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 2, s. 719; Beyhakî, Şu'abu'l-İmân, C 5, s. 264.)

14 Buhârî, Teheccüd, 17.

3. Genç Sahabiler

Gençlik; insan hayatını etkileyen ve biçimlendiren kararların alındığı, kişiliğin büyük ölçüde tamamlandığı bir dönemdir. Bunun içindir ki Peygamber Efendimiz, gençlik döneminin ganimet kabul edilmesini ve en iyi şekilde değerlendirilmesini istemiştir. Gençlerin eğitimine özel bir önem veren Peygamber Efendimiz, mescidin yanı başındaki Suffe'de örnek bir nesil yetiştirdi. **“Ey iman edenler! Size hayat verecek şeylere sizi çağırdığı zaman, Allah'ın ve Resulü'nün çağrısına uyun...”**¹⁵ ayetindeki ilahi mesajı kavrayan ashab-ı kiramın gençleri ise İslam'ın ilk neslini oluşturdular. Kur'an'ı rehber edinip Peygamberimizi örnek alarak insanlığı aydınlatan birer kandil oldular.

Bilgi ve erdeme talip olan, faydalı bilgi peşinde koşan bu gençlerin her birinin hayatı, bizler için ibret ve örneklerle doludur. Her bir sahabiden alacağımız nice dersler vardır. Mus'ab b. Umeyr, Câbir b. Abdullah, Üsâme b. Zeyd, Ammar b. Yâsir, Zeyd b. Sâbit, Esmâ binti Ebi Bekir ve Erkam b. Ebi'l-Erkam bu seçkin gençlerden birkaçıdır.

Görsel 5.6: Sahabiler, Kur'an ve Peygamberimiz rehberliğinde eşsiz insanlar hâline gelmişlerdi.

Görsel 5.7: Mus'ab da (r.a) Allah'a (c.c) secde edenlerin arasına katıldı.
(Temsilî görsel)

İlk Öğretmen: Mus'ab b. Umeyr

Mekkeli olan Mus'ab b. Umeyr, soylu ve zengin bir ailenin çocuğuydu. Ailesinin gözbebeği, Kureyş meclislerinin vazgeçilmez delikanlısıydı. İslam'ı kabul etmeden önce uzak diyarlardan özel olarak getirilen elbiseler giyerdi. Kibarlığı, tatlı dili, güzelliği ile herkesin gözdesiydi. Nerede bir dost meclisi varsa Mus'ab b. Umeyr oradaydı.

Bir defasında Peygamberimiz onun hakkında *“Mekke'de Mus'ab b. Umeyr'den daha güzel giyinen, daha yakışıklı ve nimetler içinde yüzen başka bir genç görmedim.”*¹⁶ buyurmuştu.

Yirmi beş yaşlarındayken Mus'ab b. Umeyr'in hayatı değişti. Peygamberimizin insanları gizlice İslam'a davet ettiği günlerde sahip olduğu nimetlerin elinden gideceğini bile bile iman etti. Annesinin tepkisinden çekindiği için uzun bir süre İslam ile şereflendiğini gizledi. Gizli gizli Dârülerkam'a gitti. Burada öğrendiği ayetleri ezberledi. Peygamber Efendimiz, ahlakı ve kişiliğinden dolayı ona “Mus'abu'l-hayr” lakabını verdi.

Mus'ab'ın (r.a) hayat tarzı büyük ölçüde değişmiş, kendini İslam'ı anlatmaya adanmıştı. Bir gün gizlice namaz kılarken yakınından geçen Osman b. Talha onu gördü. Bir felaketi haber verir gibi koşarak Mus'ab'ın (r.a) annesinin yanına gitti. Gördüklerini bir solukta anlattı.

15 Enfâl suresi, 24. ayet.

16 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116; Zehebî, Siyerü A'lâmi'n-nübelâ, C 3, s. 3860.

Annesi, önce duyduklarına inanmak istemedi. Endişe içinde oğlunun yolunu gözledi. Oğlu eve gelince onun karşısına dikilip hesap sordu. Mus'ab (r.a) Müslüman olduğunu gizlemenin faydasız olacağını farkındaydı. Söylenenleri doğruladı. Hatta Müslüman olması için annesini ikna etmeye çalıştı ama başaramadı. Oğlunun sözlerine çok öfkelenen annesi adamlarına döndü ve:

– Bunu odaya kilitleyin! Akli başına gelinceye kadar da çıkarmayın! Atalarının dinini terk etmek neymiş öğrensin! diye bağırap çağırırdı.

O andan itibaren ailesinin Mus'ab'a (r.a) yapmadığı eziyet kalmadı. Onu dininden dönmesi için bir mahzene hapsederek günlerce aç ve susuz bıraktılar. Mus'ab'ın (r.a) eski servet ve zenginliğinin yerini yokluk ve yoksulluk aldı. O, bu ağır ve acımasız işkenceler karşısında sabır ve sebat göstererek inancından dönmedi.

Mus'ab b. Umeyr, sahabilerin Habeşistan'a hicret ettiğini öğrenince bir yolunu bularak tutulduğu yerden kaçtı. Habeşistan'a hicret etti. Mekkelilerin Müslüman olduğu haberini alınca bir grup arkadaşı ile geri döndü. Mekke'ye geldiklerinde bu haberin asılsız olduğu ortaya çıktı. Buna rağmen Mekke'de kalmaya karar verdi. Ailesinin onu dininden döndürme çabaları da yeniden başladı. Medineliler İslam ile şereflenince İslam'ın tebliğcisi ve öğretmeni olarak oraya gönderildi. Mus'ab (r.a) artık genç bir öğretmendi. Kapı kapı dolaşarak insanları İslam'a davet etti. Gece gündüz demeden insanlara Kur'an'ı öğretti. Okuduğu ayetler ve yaptığı sohbetlerle Medine'de kısa zamanda gönülleri fethetti. Pek çok kişinin İslam ile şereflenmesine vesile oldu.¹⁷

Peygamberimiz Medine'ye hicret ettikten sonra Mus'ab'ı (r.a) Sa'd b. Ebi Vakkas ve Ebu Eyyüb el-Ensârî ile kardeş yaptı. Mus'ab b. Umeyr, Uhud Savaşı'nda düşman saldırılarına karşı Peygamberimize siper olanlardan biriydi. Müşriklerin kılıç darbeleriyle şehit olan Mus'ab, o sırada kırk yaşlarında idi.

Görsel 5.8: Mus'ab b. Umeyr ve Hz. Hamza gibi bir çok sahabinin kabrinin bulunduğu Uhud Şehitliği

Peygamberimizin Dilinden

Sevgili Peygamberimiz bir gün ashabıyla sohbet ederken Mus'ab (r.a) yanlarına gelip selam verdi. Peygamberimiz, Mus'ab'ın (r.a) selamını aldıktan sonra şöyle buyurdu:

“Dünya halkıyla dünyayı değiştiren Allah'a hamdolsun. Mus'ab, Mekke'de nimet içinde bulunurken Allah ve Resulü'nün sevgisi ile iyiliği arzu ederek bu nimetlerden uzaklaşmayı tercih etti.” (İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 116.)

Bir zamanlar zenginlik ve refah içinde yaşayan Mus'ab'ı (r.a) kefenleyecek bir örtü dahi bulunamadı. Ashab-ı kiramdan Habbab b. Eret şöyle demiştir:

17 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr, 46; Belâzurî, Ensâbu'l-eşrâf, C 9, s. 403.

– Mus'ab b. Umeyr, Uhud'da şehit edilince kendisini saracak kısa bir hırkadan başka bir şey yoktu. Hırkayı baş tarafına çektik, ayakları açıldı. Ayaklarına çektik, baş tarafı açıldı. Allah Resulü bize,

– *Onu baş tarafına çekiniz! Ayaklarını da otlarla kapatınız!* buyurdu.

Hz. Peygamber, şehitlerin yanına gittiğinde Mus'ab b. Umeyr eski bir hırkanın içinde saçları dağılmış, cansız bir hâlde yatıyordu. Peygamberimizin üzüntüsü yüzünden okunuyordu. Uhud şehitleri hakkında nazil olan ayeti okudu. Sonra sahabilere, şehitlere yaklaşip selam vermelerini söyledi ve verilen selamların şehitler tarafından alınacağını belirtti.¹⁸

İlim Aşığı: Câbir b. Abdullah

Câbir b. Abdullah, sekiz çocuklu bir ailenin tek erkek çocuğuydu. Medine'nin ileri gelenlerinden olan babası Abdullah b. Amr, Peygamberimizin Birinci Akabe Biatı sırasında seçtiği on iki temsilciden biriydi. Câbir (r.a) çocuk yaşta olmasına rağmen babası ile birlikte İkinci Akabe Biatı'na katılmıştı.¹⁹

Babası kız kardeşlerine göz kulak olması için Câbir'in (r.a), Bedir ve Uhud savaşlarına katılmasına izin vermemişti. Bu durumu Hz. Câbir şöyle anlatıyor:

“Uhud Savaşı'ndan bir gün önce akşam babam beni çağırarak:

– (Oğlum) bana öyle geliyor ki Resulullah'ın ashabı arasında şehit düşecek ilk sahabe benim. Arkamda Resulullah dışında senden daha değerli birini bırakmıyorum. Borçlarım var, onları öde, kız kardeşlerine de sahip çık, dedi. Sabah olduğunda babam ilk şehit düşen kişi oldu...²⁰

Uhud Savaşı'ndan hemen sonra, düşman askerlerinin takip edildiği Hamrau'l-esed seferine katılan Câbir b. Abdullah, bundan sonraki bütün savaşlara katıldı.²¹

Evleri Mescid-i Nebi'nin yakınındaydı. İlim aşığı olan Câbir (r.a), her fırsatta Peygamberimizin yanına gitti. Sözlerini dikkatle dinledi, hâl ve hareketlerini gözlemledi. Duyduklarını ve gördüklerini hafızasına kaydetmekle kalmadı, hayatına taşıyarak örnek bir Müslüman genç oldu.

Câbir'in (r.a) ilim aşkını bilen Peygamberimiz onunla yakından ilgilenir, yolculuk sırasında yanında olmasını ister, zaman zaman bineğinin tergisine alırdı. Peygamberimizle birlikte yaptıkları yolculuklar, onun için âdeta bir okul gibiydi. Câbir (r.a) o anlardan birini şöyle anlatır: “Bir sefer sırasında Allah Resulü beni devesine bindirdi. Gece boyunca yol aldık. O gece Allah Resulü'nden yalnızca benim duyduğum tam yetmiş hadis ezberledim.”²²

Görsel 5.9: Câbir (r.a) pek çok öğrenci yetiştirmiştir.

18 Buhârî, Meğâzî, 17; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 204, C 3, s. 120.

19 İbn Hişam, es-Sîre, C 1-2, s. 106.

20 Müslim, Cihad, 145; Buhârî, Cenâiz, 76.

21 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 574.

22 İbn Manzur, Muhtasar, C 5, s. 361.

Peygamberimizden 1540 hadis rivayet eden Câbir (r.a), en çok hadis rivayet eden sahabiler arasında yer aldı. Peygamberimiz vefat ettikten sonra da çok sayıda öğrenci yetiştirdi. Hicretin 78. yılında 94 yaşında vefat eden Câbir b. Abdullah, Medine’de yaşayan sahabilerden son vefat eden kişidir.²³

Ammar b. Yâsir ve Ailesi

İman ettiklerini müşriklerin yüzüne korkusuzca haykıran Ammar b. Yâsir ve ailesi ilk Müslümanlardandır. Bu aile, Mekke’ye dışarıdan gelip yerleşmişti. Mekke’deki zalim müşrikler her zaman önce sahipsiz ve korumasız kimseleri ezerlerdi. Güneş etrafı iyice kızdırmaya başlayınca müşrikler, Yâsir ailesini sürükleye sürükleye şehrin dışındaki kızgın kumların bulunduğu yere götürürler ve dinden dönmeleri için zorlardı.

Allah Resulü, ashabına işkence edildiği için çok üzülüyordu. Zaman zaman müşriklerin baskı ve işkencesine maruz kalan kimsesiz Yâsir ailesinin yanına gider, büyük bir şefkat ve merhametle Ammar’ın (r.a) başını okşar, acısını paylaşırdı. Bir an önce işkenceden kurtulmaları için “Ey ateş! İbrahim’e olduğun gibi Ammar’a da serin ol!” diyerek dualar ederdi.²⁴

Yine bir gün Ammar (r.a) ve ailesine işkence yapılmıştı. Peygamberimiz onları ziyarete gitti. Ammar’ın babası Yâsir (r.a), Allah Resulü’nü görünce çok duygulandı ve çektikleri sıkıntıyı onunla paylaştı. Peygamber Efendimiz onları teselli etti ve:

– *Allah’ım! Yâsir ailesini affet! Allah’ım Yâsir ailesini affet!* diye dua etti. Ardından da:
– *Affetti*, buyurarak affedildiklerini müjdeledi.

İşkence gördükleri başka bir gün onları teselli ederek:

– *Müjdeler olsun ey Yâsir ailesi! Gideceğiniz yer cennettir*, buyurdu.²⁵

İşkenceye direnen aileye kızan müşriklerin lideri Ebu Cehil, Ammar’ın annesi Sümeyye’yi (r.a), babası Yâsir’i (r.a) ve kardeşi Abdullah’ı (r.a) şehit etti.²⁶

Yazalım

Yukarıdaki boşluklara İslam’ın ilk şehitlerinin isimlerini yazınız.

Ebu Cehil, anne ve babasını şehit ettikten sonra Ammar’a (r.a) işkence yapmaya devam etti. Ammar (r.a) işkencenin şiddetine dayanamayınca Ebu Cehil’in istediklerini söyleyip canını kurtardı. Sonra dediklerine pişman olup Peygamberimize giderek olanları anlattı. Allah Resulü, Ammar’a (r.a) o sözleri söylerken kalbinden geçenleri sordu. Ammar (r.a), o zaman da kalbinin Allah’a (c.c) ve peygamberine iman ile dolu olduğunu söyledi. Peygamberimiz o sözlerinin imanına zarar vermeyeceğini ifade ederek “*Müşrikler eziyet ederlerse yine böyle söyle.*” buyurdu.²⁷ Daha sonra bu konuda inen ayet-i kerime

23 Zehebî, Siyerü A’lâmi’n-nübelâ, C 1, s. 1276.

24 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 1, s.177; İbnü’l-Cevzî, Sıfatü’s-safve, s. 27.

25 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 1, s. 62.

26 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 3, s. 249; Belâzurî, Ensâbu’l-eşrâf, C 1, s. 182.

27 İbn Sa’d, et-Tabakât, C 3, s. 249.

Ammar'ın (r.a) gönlünü rahatlatmıştı.²⁸ Resulullah "Ammar iliklerine kadar iman ile doludur."²⁹ buyurarak onu övmüştür.

Ammar b. Yâsir, on üç yıl Mekke'de müşriklerin her türlü baskı ve işkencelerine sabrederek Hz. Peygamber'in en büyük yardımcısı oldu. Akabe biatlarından sonra Medine'ye hicret etti. Mescid-i Nebi'nin inşasında bütün gücüyle çalışarak Allah Resulü'nün takdirini kazandı.

Ammar b. Yâsir; Bedir, Uhud, Hendek savaşları ve Mekke'nin Fethi dahil tüm seferlerde Hz. Peygamber'in yanında yer aldı. Peygamber Efendimizin vefatından sonra Hz. Ebu Bekir'in halifeliği döneminde Yemâme Savaşı'nda kahramanca savaştı. Hz. Ömer Dönemi'nde İran fetihlerine ve Nihavend Savaşı'na katıldı. Kûfe valiliği yaptı. Hz. Osman zamanında bölgedeki durumu araştırmak için Mısır'a gönderildi. Hicretin 37. yılında doksan üç yaşında Hz. Ali'nin yanında katıldığı Siffin Savaşı'nda şehit oldu. Hz. Ali'nin kıldırıldığı cenaze namazından sonra şehit olduğu yere defnedildi.³⁰

Düşünelim Paylaşalım

"Üç şeyi her kim bir araya getirebilirse imanın tamamını elde etmiş olur: Kendi aleyhine de olsa insafı elden bırakmamak, herkese selam vermek, fakir iken bile sadaka vermek."

(Buhârî, İman, 20.)

Ammar b. Yâsir'in yukarıdaki sözünden çıkarılabilecek mesajları arkadaşlarınızla paylaşınız.

Vahiy Kâtibi: Zeyd b. Sâbit

Peygamberimizin akrabalarından Nevvar binti Mâlik'in oğlu olan Zeyd b. Sâbit, Medine'de doğup büyüdü. Son derece zeki idi. Zekâsını doğru yönde kullanan, çocukluğundan itibaren harika işler başarmış olağanüstü bir sahabiydi.

Zeyd b. Sâbit, babasını Medine'de bir iç savaşta kaybetmiş, küçük yaşta yetim kalmıştı. Annesi, Ümâre b. Hazm ile evlendi. Ümâre (r.a), Zeyd b. Sâbit ile yakından ilgilendi. Onu şiir meclislerine götürdü. Zeyd (r.a) burada pek çok şiir ezberledi.

Medineliler İslam ile tanışınca üvey babasının teşvikiyle Kur'an ayetlerini ezberlemeye başladı. Hicrete kadar tam on yedi sure ezberlemişti. Peygamberimiz Medine'ye hicret edince sahabiler onu Peygamberimize götürdüler. Ondan övgü ile bahsederek şöyle takdim ettiler:

– Ya Resulallah! Bu Neccarlı çocuklardan Zeyd'dir. Sana inen Kur'an'dan tam on yedi sure ezberledi. Duyduğu sözlerden memnun kalan Peygamber Efendimiz:

– *Maşallah, Allah mübarek etsin! Ezberlediğin sureleri okur musun?* buyurunca bildiği bütün sureleri okudu. Onu huşu içinde dinleyen Peygamberimiz, çok beğendi. Övgü dolu sözler söyledi. Sonra da:

– *Ey Zeyd! Benim için Yahudilerin dilini öğren. Vallahi yazışma konusunda onlara güvenemiyorum,* buyurdu.³¹

28 bk. Nahl suresi, 106. ayet.

29 Nesâî, İman, 17; İbn Mâce, Mukaddime, 11.

30 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 3, s. 250-263.

31 Buhârî, Ahkâm, 40; İbn Sa'd, et-Tabakât, C 2, s. 358.

Çalışkanlığı ve gayreti onu Peygamberimize yaklaştırdığı gibi Allah Resulü'nün övgü ve takdirlerini kazanmasına da vesile olmuştu. Peygamberimizin emriyle birçok dil öğrenerek on beş yaşına girmeden onun tercümanı oldu.

Hayatı boyunca İslam'a hizmet eden Zeyd (r.a) vahiy kâtipliği, müftülük, kadılık gibi birçok önemli görevi en güzel şekilde yerine getirdi. Hz. Ebu Bekir'in halifeliği sırasında yazılı Kur'an sayfalarını toplayıp kitap hâline getiren heyetin başkanıydı. Hz. Osman'ın halifeliği zamanında Kur'an'ı çoğaltan heyetin başkanlığını da yine o yaptı. Hicretin 55. yılında Medine'de vefat etti. Onun vefatına üzülen Abdullah b. Abbas:

– İlimin kaybolması işte böyle olur. Bugün büyük bir ilim kayboldu, demiştir.³²

Görsel 5.11: Zeyd b. Sâbit Hz. Peygamber'in vahiy kâtiplerindendi.

İki Kuşaklı Cennet Hanımefendisi: Esmâ binti Ebi Bekir

Hz. Esmâ, Peygamberimizin sadık dostu Hz. Ebu Bekir'in kızı, Hz. Âişe'nin de kız kardeşidir. Mekke'de doğup büyüdü. Babasından hemen sonra İslam ile şereflenerek ilk Müslümanlardan oldu.

Mekkelilerin Müslümanlara baskı ve işkence yaptığı zamanlarda büyük bir cesaretle Peygamberimize destek oldu. Baskıların arttığı dönemde Peygamberimiz zaman zaman Hz. Ebu Bekir ile şehir dışına çıkar, günlerce dönmezdi. Onlara yiyecek ve içecek götürülen Hz. Esmâ, Mekke'de olup bitenler hakkında da bilgi verirdi. Hicret sırasında da aynı görevi yaptı.

Esmâ binti Ebi Bekir şöyle anlatıyor:

“Babam, Medine'ye hicret etmek için hazırlıklara başlamıştı. Bunu görünce Peygamberimiz ve onun için yol azığı yapıp bir heybeye koydum. Bir su tulumuna da içecek hazırladım. Ancak bunların ağızlarını bağlayacak bir şey bulamadım. Kuşağımdan başka bir şey yoktu. Babama,

– Bunları bağlamak için kuşağımı kullanabilir miyim? dedim.

– Kuşağını ikiye böl. Biri ile heybenin, diğeri ile su tulumunun ağızını bağla, dedi.

Dediği gibi yaptığım için İki Kuşaklı (Zâtu'n-nitâkayn) lakabını aldım.”

Olanları öğrenen Allah Resulü, “Allah sana, bu kuşak yerine cennette iki kuşak verecektir!” buyurarak onu cennetle müjdeledi.³³

Hicret sırasında Peygamberimizi evinde bulamayan Ebu Cehil, büyük bir öfkeyle Hz. Ebu Bekir'in kapısına dayanıp “Ebu Bekir nerede?” diye bağırdı. Hz. Esmâ, büyük bir cesaretle kapıya çıktı. Babasının nerede olduğunu bilmediğini söyledi. Aldığı cevaptan hoşlanmayan Ebu Cehil, karşısındakinin genç bir hanım olduğuna aldırmadan var gücüyle bir tokat attı. Hz. Esmâ, tokadın etkisi ile sendeledi fakat tek bir kelime dahi söylemedi.³⁴

32 İbnü'l-Cevzî, Sıfatü's-safve, s. 101; İbn Hibbân, Târihu's-sahâbe, s. 169.

33 Buhârî, Menâkıbu'l-ensâr 4; İbn Hacer, İsâbe, C 4, s. 2417.

34 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 128.

Bu arada Mekke'den ayrılan Allah Resulü, Hz. Ebu Bekir ile Sevr Mağarası'na gizlenmişti. Akıllı ve bir o kadar da cesur olan Hz. Esmâ, gece olunca gizlice evden ayrıldı. Hazırladığı yemeği onlara götürdü, aynı gece eve geri döndü. Esmâ (r.a), dikkat isteyen bu tehlikeli görevi, üç gün boyunca yerine getirdi.³⁵

Hz. Esmâ, hicretten bir süre önce Peygamberimizin halasının oğlu Zübeyr b. Avvâm ile evlendi. Daha sonra eşiyile birlikte Medine'ye hicret etti. Burada dünyaya gelen oğlu, hicretten sonra doğan ilk çocuktur. Abdullah adını verdikleri oğullarının doğumu, Müslümanlara bayram sevinci yaşattı.

Hz. Esmâ ve ailesi, her şeylerini Mekke'de bıraktıkları için Medine'de çok zor şartlar altında yaşıyorlardı. Cömert biri olan Hz. Esmâ, yaşam şartlarının zorluğundan dolayı ihtiyaç sahiplerine bir şey veremediği için çok üzülyordu. Bir gün Allah Resulü'ne,

– Ya Resulallah! Evimize yalnızca Zübeyr'in kazanıp getirdiği kadar bir şey giriyor. Onun getirdiklerinden bir miktar da olsa ihtiyaç sahiplerine verebilir miyim? diye sordu. Peygamberimiz:

– *Ölçülü olarak verebilirsin. Gücünün yettiği kadar hayır kapısını açık tut, buyurdu.*

İslam toprakları genişlemeye başlayınca maddi durumları düzeldi. Ailesini ve çevresindeki insanları, "Sadaka verin, insanları doyurun, malınızın fazlasını elinizde tutmayın. Elinizde tutarsanız malınız artmaz. İhtiyaç sahiplerine verirsiniz yokluğunu hissetmezsiniz" diyerek fakirlere yardıma teşvik etti.³⁶

Esmâ binti Ebi Bekir, yüz yaşına kadar yaşadı. Hicretin 73. yılında Mekke'de vefat etti. Kadın muhacirler içinde en son ölen sahâbi olarak bilindi. Eğitim sürecini ömrü boyunca aralıksız sürdüren Hz. Esmâ, güçlü bir zekâyâ, sağlam bir imana ve eşsiz bir sabra sahipti. Yüz yaşında bile, hâlâ önemli konularda kendisiyle istişare edilen bir hanımdı.³⁷

Biliyor musunuz ?

Esmâ binti Ebi Bekir, Hz. Peygamber'in bir kısım hadislerinin gelecek nesillere ulaştırılmasında önemli rol oynamıştır. İlk Müslümanlardan oluşunun yanı sıra Resul-i Ekrem'e çok yakın bir aile çevresinin içinde yer alması ve uzun bir ömür sürmesi onu zengin bir kültür birikimine sahip kılmıştır. Bu birikimini yakın çevresi çok iyi değerlendirmiş, özellikle iki oğlu ve torunları başta olmak üzere pek çok kişi kendisinden hadis rivayet etmiştir. Hz. Esmâ'nın naklettiği hadisler Kütüb-i Sitte başta olmak üzere çeşitli hadis kitaplarında yer almaktadır. Onun naklettiği hadisler hicret başta olmak üzere bazı olaylara ışık tutan haberlere; cömertlik, kıyafet, yeme içme ve kadınlarla ilgili hükümlerle bir kısım ibadetlere dairdir.

(Âdem Apak, Hz. Peygamber'in Etrafındaki Çocuklar ve Gençler, s. 181.)

35 Ahmed b. Hanbel, Müsned, C 4, s. 176; İbn Kesîr, es-Sîre, C 1, s. 364.

36 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 251.

37 İbn Sa'd, et-Tabakât, C 8, s. 255; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe, C 7, s. 9.

İslam'ın İlk Ev Sahibi: Erkam b. Ebi'l-Erkam

Erkam b. Ebi'l-Erkam, Mekke'nin en zengin ve saygın ailelerinden birine mensuptu. Allah Resulü'nün, yakınlarını gizli gizli İslam'a davet etmeye başladığı zamanlarda İslam ile şereflendi. Müslüman olduğunda on sekiz yaşlarındaydı. Erkam (r.a) Müslüman olan ilk on beş kişiden biridir.³⁸

Mekkeli müşrikler baskılarını artırıncı insanlar, Peygamberimiz ile aynı ortamda görünmekten korkar olmuştu. Gizli bir davet merkezine ihtiyaç vardı. Durumu fark eden Erkam (r.a), evini Peygamber'in hizmetine açtı. Peygamberimiz, İslam tarihinde "Dâr-ürerkam" diye anılacak olan bu evi, İslam davetinin merkezi hâline getirdi. Erkam'ın (r.a) Kâbe'nin hemen yanı başındaki evini İslam davetine açması, onun ne denli cesur ve fedakâr bir genç olduğunu göstermektedir.

Erkam b. Ebi'l-Erkam Medine'ye hicret ettikten sonra da İslam'a hizmet etmeye devam etti. Vahiy kâtipliği yaptı ve anlaşmaları yazdı. Peygamber Efendimiz onu zekât mallarını korumakla görevlendirdi. Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına katıldı. Hayatı boyunca İslam için çalışan Erkam (r.a), seksen beş yaşlarında Medine'de vefat etti. Mescid-i Nebi'nin yanındaki Cennetü'l-baki'ye (Baki Kabristanı'na) defnedildi.³⁹

Görsel 5.12: Birçok sahabi kabrinin bulunduğu Cennetü'l-baki Mezarlığı

38 İbn Sâ'd, et-Tabakât, C 3, s. 242.

39 İbn Abdilberr, İstıfab, C 1, s. 131; İbnü'l-Esîr, Üsdü'l-gâbe, C 1, s. 74-75.

4. Bir Hadis Öğreniyorum:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : اللَّهُ فِي أَصْحَابِي
 اللَّهُ فِي أَصْحَابِي لَا تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا بَعْدِي
 فَمَنْ أَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي أَحَبَّهُمْ

Resulullah (s.a.v) şöyle buyurdu:

“Ashabım hakkında Allah'tan korkunuz! Ashabım aleyhinde konuşmayınız! Benden sonra onları hedef alıp düşmanlık etmeyiniz! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever.”

(Tirmizî, Menâkıb, 56.)

Peygamber Efendimiz yirmi üç yıl boyunca müşriklere karşı sahabileriyle omuz omuza, amansız bir mücadele içinde oldu. İslam davetini onların yardımıyla halka ulaştırdı. İslam'ı yok etmek isteyenlerin karşısına onlarla dikildi. Onlarla birlikte canını ortaya koydu. İslam devletini onlarla kurdu. Kur'an ahlakını onlarla yaşadı. Acı tatlı pek çok şeyi onlarla paylaştı. Onlarla güldü, onlarla ağladı.

Sahabiler, Peygamberimizin yaptığı bu eşsiz görevin her safhasında onun yanında oldular. Onun vefatından sonra da İslam davetini dünyanın en ücra köşesine kadar ulaştırdılar. Kur'an, sünnet ve İslam kültürünün bize kadar ulaşması için eşsiz fedakârlıklarda bulundular. Sahabiler onu canlarından çok sevdiği gibi o da sahabilerinin her birini kendi ailesinden biriymiş gibi çok sevdi. Ümmetinin de onları çok sevmesini, tanıyıp örnek almalarını istedi.

Allah Teâlâ sahabilerden bazılarını daha hayattayken cennetle müjdeledi. Bedir Savaşı'na, Rıdvan Biatı'na ve Tebük Seferi'ne katılanlardan razı olduğunu bildirdi. Bundan ötürü, sahabilere karşı olumsuz bir tavır içinde olmak, onları kötülemek doğru değildir.

Düşünelim Paylaşalım

Sahabiler hangi davranışları nedeniyle Peygamberimizin övgüsüne layık olmuşlardır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Ölçme - Değerlendirme

A. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerlere doğru sözcüğü yazınız.

1. Hz. Sümeyye ve kocası İslam'ın ilk şehitlerinden kabul edilir.
2. Peygamber Efendimiz, ahlakı ve kişiliğinden dolayı Mus'ab b. Umeyr'e lakabını vermiştir.
3. “..... hakkında Allah'tan korkunuz! Onların aleyhinde konuşmayınız! Benden sonra onları hedef alıp düşmanlık etmeyiniz! Kim onları severse bana olan sevgisinden dolayı sever...”

(Tirmizî, Menâkıb, 56.)

B. Aşağıda açık uçlu soruların cevabını ilgili alana yazınız.

4. Sahabi kime denir?

.....
.....

5. Kur'an-ı Kerim'de sahabe için “Onlar hayırda yarışırlar ve bu hususta öne geçerler.” (Mü'minûn suresi, 61. ayet.) buyrulmuştur. Hayırda yarışmak ne anlama gelir?

.....
.....

6. Peygamberimiz “İnsanların en hayırlısı benim zamanımda yaşayan Müslümanlardır.” (Buhârî, Fedâilü Ashâbi'n-nebî, 1.) buyurmuştur. Peygamberimiz zamanında yaşayan insanların bu kadar faziletli olmasının sebebi nedir?

.....
.....

7. Peygamberimiz, İslam'ın ilk yıllarında işkence gören ashabına nasıl destek oluyordu?

.....
.....

Ölçme - Değerlendirme

8. Peygamberimizin Medine'ye hicret edince Mekkelilerle Medinelileri kardeş yapmasının amacı nedir?

.....
.....

9. Esmâ binti Ebî Bekir, Peygamberimizin hicret yolculuğu sırasında ona nasıl yardımcı olmuştur?

.....
.....

10. Esmâ binti Ebî Bekir'in yardımseverliğine bir örnek veriniz.

.....
.....

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları okuyunuz ve doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi sahâbi için kullanılan ifadelerden biri **değildir**?

- A) Tabiin
- B) Ashab
- C) Ashab-ı güzîn
- D) Sahabe-i kiram

12. Sahâbiler Mekke müşriklerinin zulüm ve işkencelerine karşı uzunca bir süre direnmişlerdir. Bu, onların aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle ilgilidir?

- A) Cömert olmaları
- B) Doğru sözlü olmaları
- C) Yardımsever olmaları
- D) Sabırlı ve kararlı olmaları

Ölçme - Değerlendirme

13. Peygamberimiz tarafından müezzin olarak görevlendirilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ammar b. Yâsir
- B) Bilal-i Habeşî
- C) Erkam b. Ebi'l-Erkam
- D) Sa'd b. Ebi Vakkas

14. “Dünyayı bütün ahaliyle değiştirebilen Allah’a hamdolsun. O, Mekte’de nimet içinde bulunurken Allah ve Resulü’nün sevgisi ile iyiliği arzu ederek bu nimetlerden uzaklaşmayı tercih etti.”

(İbn Sa’d, et-Tabakât, C 3, s. 116.)

Peygamberimizin (s.a.v.) yukarıdaki hadis-i şerifte övdüğü sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zeyd b. Sâbit
- B) Bilal-i Habeşî
- C) Ammar b. Yâsir
- D) Mus’ab b. Umeyr

15. Vefat ettiğinde arkasından “İlmin kaybolması işte böyle olur. Bugün büyük bir ilim kayboldu.” denilen sahabi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mus’ab b. Umeyr
- B) Ammar b. Yâsir
- C) Zeyd b. Sâbit
- D) Sa’d b. Ebi Vakkas

Ölçme - Değerlendirme

“Sahabe neslinin Resul-i Ekrem’e bağlılığı, teslimiyeti ve desteğinin yanında İslâm’ın yayılması ve doğru anlaşılması için yaptığı olağanüstü çalışmaları da dinde önemli bir yere sahiptir. Aslında sahabe nesli fert olarak diğer insanlardan farklı bir üstünlüğe sahip olmadığı gibi masum ve günahsız da değildir. Ancak onların büyük bir kısmı, daha önce yaşadığı şirk hayatından nazil olan âyetlerin direktifi ve Hz. Peygamber’in eğitimi sayesinde kurtularak yepyeni bir hayata kavuşmuş, bizzat Resulullah’tan öğrendikleri İslâm’ı güzel bir şekilde yaşamak suretiyle kendilerinden sonra gelen ümmete birer örnek olmuştur. Bundan dolayı Resul-i Ekrem ümmetin onları örnek almasını tavsiye etmiştir. (...) Sahabilerin Hz. Peygamber’i kendilerinden sonra gelen nesillere tanıtmada önemli rol üstlendikleri bilinmektedir. Resul-i Ekrem ve onun şahsiyeti hakkında bilinenler sahabenin naklettiği tespitlerden ibarettir.”

(Mehmet Efendioğlu, DİA, “Sahâbe”, s. 491.)

16, 17 ve 18. soruları yukarıdaki metne göre cevaplayınız.

16. Sahabiler hangi özellikleri sebebiyle dinde önemli bir yere sahiptir?

.....
.....

17. Sahabilerin Peygamberimizin vefatından sonra İslam dinine nasıl katkıları olmuştur? Bu katkıların önemi nedir?

.....
.....

18. Peygamberimiz bize sahabileri örnek almamızı tavsiye etmiştir. Sahabilerin aşağıdaki özelliklerinden hangisi Müslümanlara örnek gösterilmelerine sebep olmuştur?

- A) Masum ve günahsız olmaları
- B) İslam’ı güzel bir şekilde yaşamış olmaları
- C) Peygamberimizden hadis nakletmiş olmaları
- D) Daha önce şirk hayatı yaşamış olmaları